בכלי גללים [א] בכלי אדמה ואין מקבלין טומאה [א]דאמר מר [א]כלי אבנים וכלי גללים וכלי אדמה אין מקבלין טומאה לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים או דלמא לא הוי עיכול תפשוט ליה מהא [ב]דאמר עולא משום ר"ש בר יהוצדק מעשה ובלעו (א) זאבים שני תינוקות בעבר הירדן ובא מעשה לפני חכמים [ב]וטהרו את הבשר דרכיך ולפשוט מסיפא [ג]וטמאו את העצמות שאני עצמות דאקושי טפי בעי ר' זירא חיטין שירדו בעבים מהו למאי אי למנחות אמאי לא אלא [ד]לשתי הלחם מאי [ג]ממושבותיכם אמר רחמנא לאפוקי דחוצה לארץ דלא אבל דעבים שפיר דמי או דלמא ממושבותיכם דווקא ואפילו דעבים נמי לא ומי איכא כי האי גוונא אין [ב] [ד]כבדעדי טייעא נחיתא ליה רום כיזבא חיטי בתלתא פרסי בעי ר"ש בן פזי [ג] [ה]שיבולת שהביאה שליש קודם לעומר ועקרה ושתלה לאחר העומר [ד] והוסיפה מהו בתר עיקר אזלינן ושרייה עומר או דלמא בתר תוספת אזלינן ועד שיבא עומר הבא תפשוט ליה מהא [ה]דאמר ר' אבהו אמר רבי יוחנן [ה] [ו]ילדה שסבכה בזקנה ובה פירות אפילו הוסיף במאתים אסור ואמר ר' שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן[ו] בצל [ז]ששתלו בכרם ונעקר הכרם אפי' הוסיף במאתים אסור היא גופה קא מיבעיא ליה מפשט פשיטא להו לרבנן דבתר עיקר אזלינן לא שנא לקולא ולא שנא לחומרא [ו] או דלמא ספוקי מספקא להו ולחומרא אמרינן לקולא לא אמרינן תיקו (ב) בעי רבה לענין מעשר מאי היכי דמי כגון

דאמדינהו

רש"י

כלי גללים. [ז] כלי גללי בהמה: ובלעו שני זאבים שני תינוקות. והקיאום דרך בית הרעי: וטהרו את הבשר. אלמא הוי עיכול: שירדו בעבים. עם המטר כשאתו העבים באוקיינוס בלעו ספינה מליאה חטין [ח]: רום כיזבא בתלתא פרסי. שהיה קרקעו אורך ג' פרסאות רום [ז]כיזבא (שני) טפחים בזקיפת גודל: שהביאה שליש. להכי נקט שליש דחשיב גמר פרי דאי מקמי הכי עקרה הויא כשחת בעלמא ולא מהני עומר למישרייה: ועקרה. קודם לעומר: ושתלה לאחר העומר והוסיפה. מאהו מהו: ילדה שסיבכה בזקנה. נטיעה של ערלה ובה פירות והרכיבה בזקנה שעברו לה ימי ערלתה אפילו הוסיפו הפירות בעודי לאחר שסיבכה במאתים של היתר יותר משהיה שם מן האיסור אסור ואע"ג דערלה בטלה במאתים כדאמר בפסחים (דף מח.) שה אחד מן המאתים[ט] ממותר שתי מאות שנשתיירו בבור מכאן לערלה שבטלה במאתים אפי' הכי הכא אסור דחד גופא הוא ובתר עיקר אזלינן [ט]: בצל ששתלו בכרם ונעקר הכרם אפילו הוסיף. לאחר עיקור הכרם הגדל בהיתר במאתים חלקים יותר משהיו בו באיסור: אסור. משום כלאים. אלמא בתר עיקר אזלינן: לא שנא לקולא. כגון שיבולת דאי אזלינן ביה בתר עיקר הויא קולא דלא בעי להמתין עד עומר הבא: לחומרא. גבי ערלה וכלאים:

דאמדינהו

תוספות

שלימין כגון דג טהור שבלע דג טמא דלהכי נקט בלע דלא הוו עיכול וזר שבלע שזפין של תרומה אע"פ שהן שלימין ולא הוי עיכול פטור השני שכבר נתחללה וזאבים שבלעו תינוקות אע"ג דנקט שבלעו מסתברא שלא היו שלימין ואותם חיטים שנמצאו במעי תרנגולת בפסח או בשאר עופות ראוי להחמיר עליהם ולאסור אם נתבשלו (ט) או נגלו עמהן דלא הוי עיכול ויש בהן איסור חמץ דלא דמיא להאיא דבעופות ובדגים כדי שתפול לאור ותשרף דמיירי בבשר הנלעס ולא נכנס שלם בגוף או מטעם שפירשתי דחיטין קשין הן: כלי גללים. במס' שבת (דף נח.) פירש בקונטרס [י] אבן גלל וכאן מוכיח שהם כלים של לפיעי בקר: כלי אדמה. פי' בקונט' שחיקת אבנים שקורין קרויי"ט בל"א ובפרק במה אשה (גם זה שם) משמע שהם כלי חרס שנתייבשו בחמה ולא נצרפו בכבשן גבי כבול דאמר אלא אי אמרת בשל טיט הני הוא דלא מקבלי טומאה הא כלים דידהו מקבלין טומאה והתנן כלי גללים כלי אבנים כלי אדמה כו' ועוד תנן במסכת כלים (פ"ג מ"ב) נר שניטל פיו טהור ושל אדמה שהוסק פיו בפתילה טהור: חיטין שירדו בעבים. פירש בקונטרס שסתו באוקיינוס ובלעו ספינה מלאה חיטין וקשה לר"ת דאי מחוצה לארץ וכי הותרו לשתי הלחם בשביל שהיו בעבים מ"מ ממושבותיכם בעינן וליכא ואי מארץ ישראל וכי נאסרין הן על ידי כך אלא נראה לי דעל ידי נס ירדו בעבים כי הנהו אטמהתא דפרק ד' מיתות (סנהדרין דף נט:): דאמר ר' אבהו א"ר יוחנן ילדה שסיבכה בזקנה ובה פירות אפי' הוסיפו מאתים אסור. והא דא"ר אבהו א"ר יוחנן בפ' משוח מלחמה בסוטה (דף מג:) ילדה שסיבכה בזקנה בטלה התם בדליכא פירות והכא בדאיכא פירות ומה שגדל אח"כ מוכח כאן שהוא היתר והיינו דר' יוחנן לטעמיה דאמר התם בטלה והכא ניחא דנקט ילדה לפי שפירות שבה של ערלה הן דאילו ייחור של זקנה ובה פירות וקללה וסבכה בזקנה תחילתו וסופו היתר הוא אבל בסוטה קשיא אמאי נקט ילדה דהך שווה ייחור של זקנה שסיבכה בזקנה דאי לאו משום דבטלה היה תורת ערלה עליו וכן פי' שם בקונטרס אפילו לייחור של זקנה מכיון שנתלש והרכיבו ילדה קרינא לי' ובטל בזקנה והא דלא נקט התם ייחור שסבכו בזקנה בטל משום דלא הוה ידענא לענין מה בטל אם לא היה מפרש בהדיא לענין ערלה אבל השתא דנקט ילדה מוכחא מילתא דלענין ערלה קאמר והתם פריך ממתני' דקתני גבי חוזר ממערכי המלחמה אחד הנוטע ואחד המבריך ואחד המרכיב דמלחזור ש"מ דשייך בה ערלה וחילול דבעי מיהדר והתם קאמר ר' יוחנן ילדה שסבכה בזקנה בטלה ומשני דמתניתין דהתם כגון ילדה בילדה וכי תימא תיפוק לי דבעי מיהדר משום ילדה ראשונה כגון דנטע קמייתא לסייג ולקורות ואע"ג דילדה בזקנה בטלה כה"ג לא בטלה משום דאי מימליך עלה בת מיהדר היא ונראה דילדה בילדה אם כלו שני ערלה דקמייתא מקמי בתרייתא בטלה לה בתרייתא אע"ג דהיתה הרכבתה בתוך שני דערלה דאי לא תימא הכי הא דפריך בסוטה (גם זה שם) היכי דמי אילימא ילדה בילדה תיפוק לי דבעי מיהדר משום ילדה ראשונה לוקמי כגון שכלו שני ערלה של ראשונה לפני שני השניה ובירושלמי משמע דילדה שסיבכה בזקנה מיירי בשנטע אילן בפני עצמו כדרך הנוטעין ונטעו אצל זקינה וסיכך ענפיו בענפי הזקנה דאם קודם קליטת שרשיו בארץ נתאחז זה בזה בטלה הילדה בזקנה אבל אם קדמה קליטת השרשים של ילדה פליגי התם אמוראי וזה לשון הירושלמי בפ"ק דערלה רבי זעירא ורבי יוסי ורבי אלעזר ור' חנינא בשם ר' חנינא בן גמליאל ילדה שספקה לזקנה טהורה הילדה אמר רבי חנינא בר אבא מתניתא אמרה כן סיפק בגפנים סיפוק אחר סיפוק אע"פ שהבריכן בארץ מותר וחש לומר שמא השרישה הילדה עד שלא תתאחז לזקנה אמר רבי חנינא בריה דרבי הלל דרבי יהודה היא דרבי יהודה אמר מתאחז הוא עד שלא השריש רבי [י] אומר בשם רבי יוחנן שרשין אין בהם ממש: בצל ששתלו בכרם כו'. בפ' הנודר מן הירק (נדרים נז:) מיבעי לן אי גדולי היתר מעלין את האיסור או לא ופשט רבי ינאי נפחא מהא דאמר רבי ינאי בצל של תרומה שנטעו ורבו גידולין על עיקרו מותר אמר ליה רבי ירמיה שבק מר תרתין דאמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן כו' ומייתי הך דילדה שסיבכה בזקנה והאיא דבצל שנטעו בכרם דמוכח דאזלינן בתר עיקר ולהכי מייתי הכא הנך תרתי ולא מייתי ההיא דר' ינאי דפליג דשבקינן חדא מקמי תרתי וא"ת והתנן המעביר עציץ נקוב בכרם אם הוסיף מאתים אסור אלמא לא אזלינן בתר עיקר אלא בתר תוספת וי"ל דשאני התם כדדרשינן בפרק כל שעה (פסחים דף כה.) כתיב המלאה וכתיב הזרע הא כיצד זרוע מעיקרו בהשרשה זרוע ובא הוסיף אין לא הוסיף לא וא"ת מאי קמבעיא ליה הכא אי רבי יוחנן ור' יונתן לחומרא דווקא אמרי או אפי' לקולא ע"כ לחומרא דאי לקולא אמרי קשיא דר' יוחנן אדרבי יוחנן דבסמוך קאמר ר' יוחנן ליטרא בצל שתיקנו וזרעו מתעשר לפי כולו אלמא לא אזלינן בתר עיקר להקל והתם נמי בנדרים מייתי לה ופשיט מקמייתא דר' יוחנן דילדה שסיבכה דלא אתו גידולין ומבטלי עיקר והדר פשיט מההיא דר' יוחנן דבצל דאתו גידולין ומבטלי עיקר ומשני דלמא לחומרא שאני וי"ל דהא דקאמר לחומרא שאני היינו דווקא התם משום דהיינו זריעתו כדקאמר בסמוך אבל היכא דלאו היינו זריעתו דלמא אזלינן בתר עיקר בין לקולא בין לחומרא והתם בנדרים פריך אר' יוחנן ואדרבי יונתן דהכא מהא דתניא גבי מנכש בחסיות דאם ישראל חשוד על השביעית למוצאי שביעית מותר אלמא גידולי היתר מעלין את האיסור ומשני שאני שביעית הואיל ואיסורה ע"י קרקע בטילתה ע"י קרקע [ל] וצריך לחלק בדבר מאיזה טעם יחשב שביעית איסור ע"י קרקע וערלה וכלאי הכרם לא חשיבי איסור ע"י קרקע ואפי' מעשר משמע התם דחשיב איסור ע"י קרקע אי לא משום דמעשר דיגון הוא דקא גריס לה וגם חדש דשמעתין נ"ל דלא חשיב איסורו ע"י קרקע מדמדמי לה הכא לערלה וכלאי הכרם:

ליטרא

עין משפט נר מצוה

מח א מיי' פ"א מהל' כלים הלכה ו [ופ"ו מהל' טומאת מת הל"ב]:

מט ב ג מיי' פ"כ מהל' טומאת מת הל' ד:

נ ד מיי' פ"ח מהלכות תמידין ומוספין הל' ג והוי ספק:

נא ה מיי' פ"י מהלכות מ"א הלכה ה [טוש"ע י"ד סימן רצג סעיף ה]:

נב ו מיי' פ"י מהלכות מעשר שני הלכה טז:

נג ז מיי' פ"ה מהלכות כלאים הלכה כד טור ש"ע י"ד סימן רצו סעיף יח:

הגהות הב"ח

(א) גמ' מעשה ובלעו שני זאבים: (ב) שם בעי רבא לענין מעשר:

שיטה מקובצת

א] גללים וכלי: ב] אין בר עדי: ג] שבולת שהביאה שליש. פרש"י להכי נקט שליש כו' ואע"ג דתנן ואם השרישו קודם לעומר העומר מתירן שאני הכא דעקרה קודם לעומר ועוד פרש"י או אפילו לאחר העומר ולא פי' הטעם כלל י"ל הואיל ועתיד ליעקר לא מהני להו העומר דהא דמהניא השרשה להתיר ע"י העומר היינו דוקא דבר שאינו עתיד ליעקר אלא [הוא] גופו גדל כל צרכו באותו השרשה: ד] והוסיפה. פרש"י כל שהוא אבל הוסיפה רוב פשיטא דלא מבטל עיקר לגדולין [אבל] כל שהוא בטל וא"ת דבר שיש לו מתירין הוא ואמאי בטל וצריך לחלק בין שאר ביטולין לביטול דגדולין: ה] ילדה שסבכה בזקנה. וא"ת הא דתנן אחד הנוטע כו' חייב בערלה היכי משכחת לה אי ילדה בזקנה הא אמרי' בטילה ואין לומ' דמשכח' ילדה בילדה כגון בת שתא בבת שתי שנים וכה"ג [לא] אמרינן דבטילה זה אינו דא"כ הא דפריך בסוטה [היכי דמי] כו' אמאי לא משני כגון בת שנה שסיבכה בבת ב' שנים דחוזר משום שניה אפילו לאחר שיעבור זמן ראשונה ומדלא משני הכי [שמעינן] דאפילו ילדה בילדה נמי בטילה ואזלינן בתר זמן ראשונה וי"ל דמשכחת לה כגון שנטעה לסייג ולקורות דאין לראשונה דין ערלה וה"נ משני התם ולפי זה מצינו באילן אחד מקצתו חייב בערלה ומקצתו פטור אם נטע מה שלצד פנים לסייג והשאר לפירות. תו"א: ו] או דלמא ספוקי מספקי להו. וא"ת לפשוט מהא דתנן המעביר עציץ נקוב בכרם אם הוסיף במאתים אסור הא לא הוסיף מאתים מותר אע"ג דהוסיף כל שהוא אלמא בטלי גידולי דאיסור לגבי עיקר דהיתר ולקולא וי"ל דשאני התם דלא אחשבינהו לגדולין כי הכא דשתלה אלמא אחשבינהו לגדולין וא"ת ולוכח מהא דתני אם הוסיף במאתים אסור אלמא לא בטלי גידולין דאיסור לגבי עיקר דהיתר להקל וי"ל דשאני התם דגלי קרא המלאה ודרשינן מינה זרוע ובא אם הוסיף מאתים אסור: ז] גללים. גלל בהמה: ח] חטין הס"ד ומה"ד בר עדי טייעא נחיתא ליה חטים בשדותיו כיזבא כעובי [טפח]: ט] אזלינן אלמא בתר עיקר אזלינן הס"ד: י] ר"י אומר:

מסורת הש"ס

א) כלים פ"י מ"א ע"ש שבת נח. ע"ש, ב) תענית כב:, ג) [לקמן פג.], ד) ל"ל בר עדי טייעא. ל"ק, ה) נדרים נז: ע"ש סוטה מג:, ו) נדרים נז:, ז) ל"ל כיזבא טפח וכן הוא בערוך. ל"ק, ח) [יחזקאל מה], ט) ל"ל או אם נגלו. ל"ק, י) [אולי ל"ל דף טז:], כ) [ברש"י שלפנינו בשבת נח. איתא לפיעי בקר אבל ברש"י שבת טז: פי' שיש ועי' ברש"י יומא ב. ד"ה כלי גללים כתב לפיעי בקר מפרש לה במנחות פרק רבי ישמעאל וקל"ע], ל) [ועי' בהרא"ש ובר"ן דכתבו טעם הגון לחלק],

מוסף רש"י

כלי גללים. לפיעי בקר שעשה מהן כלי (שבת נח.). גללים. שיש (שם טז:). כלי אדמה. דלאו ע"י גיבול הוא ככלי נתר וכלי חרס (שם). שאין עשויין ככלי חרס בכבשן, אלא מן האדמה היא שהיא כאבן רכה וחוקקין ממנה כלים (יומא ב.). ובלעו. כשהן שלימין וטהרו את הבשר. שאינו מטמא טומאת מת דנתעכל ונתבטל תוך מעיו וכגון ששהו ימי עיכול ופירשא בעלמא הוא וטימאו את העצמות. דלא מתעכלו (תענית כב:). ילדה שסבכה בזקנה. ילדה שלא עברו עליה ג' שנים וקללה, והרכיבה בנטיעה זקנה שעברו עליה ג' שנים ובה פירות שאילו לא היו בה פירות אמרינן בפרק משיח מלחמה (סוטה מג:) דילדה שסבכה בזקנה בטלה אע"פ שהוסיף מאתים אסור. אע"פ שהוסיפו אותן פירות בגידולין מאתים על מה שהיו קודם שסבכה אסור, אע"ג דגידולין של היתר מזקנה קאתו וקיימא לן ילדה שסבכה בזקנה בטלה, אפילו הכי כיון שפירות הללו כבר היו בה קודם שסבכה אין גידולין שבהן מבטלין עיקר (ר"ן נדרים נז:). ובה פירות. של ערלה (פי' הרא"ש שם). בצל ששתלו בכרם. ונאסר בהשתלה (פי' הרא"ש שם). ונעקר הכרם. וגדל אח"כ בהיתר אסור, אלמא גידולין כיון שמן העיקר הם יולאין הרי הם כמוהו (ר"ן שם).

רבינו גרשום

וטהרו את הבשר מלטמא באהל משום דהוי כמעוכל: (באדמה) [בשר] דרכיך ומתעכל מהרה: דאקושי טפי. מהוצין ואינן מתעכלין: שירדו בעבים. עם הגשם: רום כיזבא חיטי. טפח גבוה על הארץ באורך שלש פרסאות: בתר עיקר אזלי' בשעה ששתלה: ילדה שסיבכה בזקנה. נטיעה ילדה של ערלה ויש בה פירות והרכיב בה מנטיעת זקנה: אפילו הוסיפו אותן פירות קצ"ט ידות לאחר שסיבכה בזקנה דהיתר אפילו הכי אזלינן בתר עיקר ואסור משום ערלה ולא בטלי במאתים בדין ערלה: בצל ששתלו בכרם. הוי כלאים: ונעקר הכרם אפי' הוסיף מאתים לאחר עקירה דגדל בהיתר הוא הואיל ועקרו היה באיסור אסור דבתר עיקר אזלינן: הא גופא קא מבעיא ליה דינהו דהני לא שנא לקולא כגון בשבולת דאי אזלינן בתר עיקר שרייה לה עומר ולא שנא לחומרא הכא גבי ילדה ובבצל דאי אזלינן בתר עיקר אסור: היכי דמי

דאמדינהו ועשרינהו ושתלינהו והוסיפה להו אם תמצא לומר לא אזלינן בתר עיקר ותוספת בעי עשורי עיקר מאי אמר ליה אביי מאי שנא מכל חיטי ושערי דעלמא אמר ליה דבר שזרעו כלה לא מיבעיא לי אלא כי קמיבעיא לי דבר שאין זרעו כלה מאי תפשוט ליה מהא דאמר רבי יצחק אמר ר' יוחנן ליטרא בצל שתיקנו וזרעו מתעשר לפי כולו התם היינו זריעתו הכא לאו היינו זריעתו אמר ליה ר' חנינא בר מניומי לאביי עציץ שאינו נקוב מהו אי לא נקוב הא לא נקוב דלמא חזר ונקבו קא אמרת הכא חדא זריעה היא איחבורי הוא דקא מיחברא ועולה התם שתי זריעות נינהו בעי ר' אבהו שבולת שמרחה בכרי ושתלה וקרא עליה שם במחובר מהו כיון דמרחה טבלא לה כי קרא עליה שם קדשה לה או דלמא כיון דשתלה פקע ליה טבלא מינה אמרי ליה רבנן לאביי אם כן מצינו תרומה במחובר לקרקע ותנן לא מצינו תרומה במחובר לקרקע אמר ליה כי תניא ההיא לענין איחיובי מיתה וחומש דאי תליש ואכיל תלוש הוא ואי גחין ואכיל בטלה דעתו אצל כל אדם ומאי שנא מדכתב אפינקסא דאילפא ביצי נבלת העוף הטהור מקצתן בחוץ ומקצתן בפנים מבפנים מטמאין בגדים אבית הבליעה מבחוץ אין מטמאין בגדים אבית הבליעה תלוש עבידי אינשי דאכלי הכי במחובר לא עבידי אינשי דאכלי אמר רב טביומי בר קיסנא אמר שמואל הזורע כלאים בעציץ שאינו נקוב אסור אמר אביי בשלמא אי אשמעינן לוקה מכת מרדות מדרבנן שפיר אלא אסור מאי קמ"ל דמדרבנן הויא זריעה תנינא תרם משאינו נקוב על הנקוב תרומה ויחזור ויתרום: **מתני'** החיטין והשעורין והכוסמין והשיבולת שועל והשיפון הרי אלו חייבין בחלה ומצטרפין זה עם זה ואסורים בחדש מלפני הפסח ומלקצור מלפני העומר אם השרישו קודם לעומר העומר מתירן ואם לאו אסורין עד שיבא העומר הבא: **גמ'** תנא כוסמין מין חיטים שיבולת שועל ושיפון מין שעורין כוסמין גולבא

רש"י

דאמדינהו ועשרינהו. שקלר שבולין הרבה ולא דשן אלא עישרן י] ושתלם לאותן של חולין. אם תמלא לומר לחומרא דלא אזלינן יא] בתר עיקר למיפטר תוספת ממעשר ותוספת בעי עשורי עיקר גופיה מאי למהדר בעי עשורי או לא: **מאי שנא מכל חטי ושערי דעלמא.** דאע"ג דמיעשרי כי הדר זרע להו בעי עשורי הא נמי בעי עשורי: **דבר שזרעו כלה.** כגון חיטי ושערי שהזרע כלה בקרקע ומתעכל ויצא יב] זרע ירק ובא זרע אחר: **לא מיבעיא לי.** דודאי בעי עשורי הכל דכולהו אחריני נינהו: **כי קמיבעיא לי שאין זרעו כלה.** כגון הך שבולת ששתלו אין העיקר מתעכל אלא הולך ומוסיף יג] מאי: **שתקנו.** שעישרו וזרעו כלומר ששתלו: **מתעשר לפי כולו.** שצריך לעשר אף ליטרא ראשונה אלמא הדר בעי עשורי ואע"ג דאין זרעו כלה. להכי נקט ליטרא שיודע שיעור מה ששתל שהיה מעושר דאפ"ה צריך לעשר אף הליטרא: **עציץ שאינו נקוב** יד] **מהו.** וקא פריך הש"ס אי לא נקוב הא לא נקוב ושפיר תרם דמן הפטור על הפטור הוא: **דלמא.** בניחותא חזר ונקבו קאמרת דהכי קמיבעיא לן עציץ שאינו נקוב וגדלה התבואה במקלת ואחר כך נקבו מהו לעשורי מיניה וביה טו] ואם תמלא לומר לא אזלינן בתר עיקר ותוספת שגדל אחר נקיבה בעי עשורי טז] הלכך לא מצי עשורי מן העיקר על התוספת דהוה ליה מן הפטור על החיוב או דלמא עיקר נמי מיחייב דזיל בתר תוספת לחומרא לחייב את העיקר ומצי לאפרושי מיניה וביה וכעין בעיא דרבא מיבעיא ליה דהכי משמע עציץ שאינו נקוב ונקבו מהו לתרום מלא נקוב ממה שגדל קודם הנקיבה על מה שגדל לאחר הנקיבה: **חדא זריעה היא** יז] . ועכשיו כשנקבה היא יח] מתחלת להשריש אבל גבי בעיא דרבא שתי זריעות הן דשבולת הלכך אצטריך ליה למיבעי אי הדר מחייבא ליה תוספת לעיקר למיהדר עשורי או לא: **שמירחה בכרי.** שהשוו אותה יט] ברחת דזהו קביעותא למעשר וקרא עליה שם תרומה במחובר: **מהו.** מי הויא תרומה או לא: **א"כ.** דחל עליה שם תרומה מצינו כו': **כי תניא ההיא.** דלא מצינו לענין איחיובי כ] עלה מיתה וחומש: **תלושה היא.** ואכתי במחובר לא משכחנא לה: **ואי גחין ואכיל לה.** כשהיתה מחוברת בטלה דעתו אצל כל אדם ולא כא] הויא אכילה: **מאי שנא מדכתיב אפינקסיה דאילפא ביצי נבילת עוף טהור.** כגון ביצים המעורין בתרנגולת כב] ומקלתן בחוץ שבשעת מיתתה התחילה להטיל ביצתה: **מבפנים.** כגון אם הכניס פיו למעיה ואכלן בפנים מטמא בגדים אבית הבליעה כדין נבלת עוף טהור והא דתניא בגמרא דבילה (דף ז.) האוכל מנבלת עוף טהור ומן השלל של ביצים טהור מיתוקמא נמי בדתלשינהו ואכלינהו אבראי אבל אכלינהו אגואי הכי נמי דמטמו אלמא הויא אכילה ולא אמר בטלה דעתו: **תרומה היא ויחזור ויתרום.** מן הנקוב. אלמא מדחייל עליה שם תרומה זריעה היא מדרבנן: **מתני' ומצטרפין זה עם זה.** מפרש בגמרא [ע"ב]: **ואסורין בחדש.** לאכול: **גמ' כוסמין מין חיטין.** לענין חלה איצטריך כדאמרינן במסכת חלה [פ"ד מ"ב] החיטין אין מצטרפין עם הכל חוץ מן הכוסמין השעורים מצטרפין עם הכל חוץ מן החיטין. והאי דתנא ליה הכא משום דמתני' איירי בחלה וקתני ומצטרפין זה עם זה ואתא תוספתא כג] לפרושה: גולבא

תוספות

ליטרא בצל שתיקנו וזרעו מתעשר לפי כולו. צריך ליישב דלא תיקשי הא דתניא בסוף הנודר מן הירק (נדרים נח:) ליטרא מעשר כד] שזרעה בקרקע והצמיחה והרי היא כעשר ליטרין חייבת במעשר ובשביעית ואותה ליטרא מעשר עליה ממקום אחר לפי חשבון ובדבר שאין זרעו כלה מיירי כדמשמע באותה סוגיא לכאורה: **חזר** ונקבו קאמרת. פירש בקונט' דאת"ל לא אזלינן בתר עיקר ותוספת שגדל לאחר נקיבה בעי עשורי אבל עיקר לא מיחייב הלכך לא מצי לעשורי מן העיקר על התוספת דהוה ליה מן הפטור וזהו תימה שהרי הכל מעורב לגמרי מה שגדל קודם נקיבה ומה שגדל לאחר נקיבה ובהקומץ רבה (לעיל דף ל:) אמר גבי חדש וישן כילד עושה צובר גורנו לתוכו ושמא אפשר להיות שהעיקר כה] הוסיף לאחר נקיבה ולמלמעלה הוסיף ענפים הרבה: **ביצי** נבלת עוף טהור. כגון ביצים המעורים בתרנגולת מקצתן בחוץ שבשעת מיתה התחילה להטיל ביצתה שבפנים כגון אם הכניס פיו למעיה ואכלן בפנים מטמאין בגדים אבית הבליעה כדין נבלת עוף טהור ולא אמרינן בטלה דעתו והא דתניא בגמרא דבילה (דף ז.) האוכל מנבלת עוף טהור ומן השלל של ביצים טהור מיתוקמא נמי בתלשינהו ואכלינהו אבראי אבל אכלינהו גואי הכי נמי דמטמאו כך פי' בקונטרס וזו היא הלכתא בלא טעמא דאטו בשביל שהכניס פיו בתוך מעיה יחשבו יותר בשר אלא התם מיירי בגמורות שנגמר חלמון שלהם והא דמפליג בין אשכול לשלל ולא מפליג בשלל גופיה בין גמורות לשאינם גמורות דלמא שאינם גמורות אשכול קרי להו כדקאמר התם בחד לישנא ומאי אשכול מהנך דמעורי באשכול ואפי' למאן דמטהר נמי באינם גמורות היינו בשקרובות לגמר דלא מערו כולי האי והא דמטהר הכא שבחוץ היינו טעמא משום דמיתה עושה ניפול כדאמר פ' בהמה המקשה (חולין עג:) גבי אבר המדולדל וא"ת ומנא ליה דמיירי הכא באכלן בפנים דלמא בתלשינהו ואכלינהו ויש לומר דאי בתלשינהו אם כן הוה לן למגזר בחוץ אטו שבפנים לפי שאין לידע מה היה בחוץ ומה היה בפנים ועוד דלא הוה לן למימר אלא שבחוץ אין מטמאין והנא ידענא דשבפנים מטמאין ומדנקט שבפנים שמע מינה דמיירי אפילו אכלו בפנים ור"ת מצא בספר רבינו גרשון מעי נבלת עוף טהור מקצתה בחוץ כו' שדרך העוף סמוך למיתתו חולה ויוצאין מיעיו כו] לחוץ וקאמר שבפנים מטמאין בגדים אבית הבליעה אע"פ שהם מאוסים ולא אורחא למיכלינהו דלא אמרינן בטלה דעתו אצל כל אדם וכי גחין ואכיל נמי לא אמרינן בטלה דעתו אצל כל אדם ומשני תלוש עבידי אינשי דאכלי הכי: **תנא** כוסמין מין חיטין שבולת שועל ושיפון מין שעורין. לאו לענין כלאים מיתניא דהתנן בריש כלאים החיטין והזונין אינן כלאים זה בזה השעורין ושבולת שועל הכוסמין והשיפון הפול והספיר הפורקדן והטופח פול הלבן והשעועית אינם כלאים זה בזה וכולן זוזי קתני משמע דאיך הוו כלאים ולענין לצאת ידי מצה בפסח לא מיתניא דתניא לקמן בסוף ואלו מנחות (עה:) ליקט מכולן כזית ואכלו אם חמץ הוא ענוש כרת ואם מצה היא אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח ומכולן היינו מכל חמשת המינין דאי מכל חמש מנחות הא קתני חמץ וכולן באות מצה אלא

רבינו גרשום (המשך)

על אותו שגדל במקום הנקב הואיל ומתחלה לא היה נקוב כלל או דילמא דינן כשבולת ששתלו שמעשר התוספת לבד והעיקר לבד: ומשיב אבל לא דמי התם בעציץ שחזר ונקבו חדא זריעה היא. מאחר שזרעו בתחלה בעציץ שאינו נקוב שוב לא חזר וזרעו פעם אחרת אלא נקב הכלי ומעצמה איחיבורי דקא מיחברה בארץ וגדלה משום הכי מתעשר לפי כולו. הכא בשבולת שתי זריעות נינהו תלוש ודאי נשתלה: כי תניא ההיא. דלא מצינן תרומה במחובר: לענין איחיובי מיתה וחומש על אכילתה: דאי תליש ואכיל לא הויא תלוש ולא מחובר. ואי גחין ואכיל לה במחובר בטלה דעתו. אבל לקרוא לה שם דאסורה לזרים קדשה: מקצת בחוץ. חוץ מגופה: שבפנים. בגופה: מטמא בגדים אבית הבליעה. כדין נבלת העוף כשאכלם כשהן במחובר לגופה הכא נמי גבי תרומה במחובר ליחייב עלה מיתה וחומש: לא דמי האי נבלת עוף טהור תלוש היא אינה מחוברת לקרקע וכיון דתלוש היא אע"ג דביצים מחוברים נינהו לגופה עבידי אינשי דאכלי ביצים המחובר לתרנגולת. במחובר לקרקע לא עבדי אינשי דאכלי הכי: תרומה. דאסורה לזרים אבל יחזור ויתרום ממנו. ומדקאמר תרומה ממילא ידענא דהוי זריעה אלא למאי הילכתא אמר אסור ללקות מדרבנן: חייבין בחלה ומצטרפין זה עם זה. שאם יש לו חמשת רבעים קמח מכולם חייבים בחלה:

שיטה מקובצת (המשך)

נינהו ומחייבי תרווייהו דחדא זריעה היא: יח] היא דמתחלת: יט] אותה בכדי: כ] איחיובי עליה: כא] ולא מחייב וכו' קא מבעי לן למיחל עליה שם במחובר ואי תליש ואכיל דלחייב עלה הס"ד ומה"ד ומאי שנא הא דאמרינן בטלה דעתו ולא הוי אכילה הכא אפינקסי' דאילפא. שם חכם: כב] בתרנגולת הס"ד ומה"ד מקצתן: כג] תוספתא לפרושי: כד] מעשר טבל שזרעה כה] שהעיקר לא: כו] לחוץ שבחוץ אינה מטמא בגדים לפי דמיתה עושה ניפול והוי כאילו קודם מתה העוף מטמא כו' משתמע ליה דאיירי בכל ענין ואפילו אי גחין ליה ואכיל בפנים אלמא עבדי אינשי

א) נראה דצ"ל מלא נקוב מהו. כלומר שאלו אם יכול לעשר מעציץ שאינו נקוב על לא נקוב וכו'.

עין משפט נר מצוה

נד א מיי' פ"ו מהל' מעשר הלכה ט:
נה ב מיי' שם הלכה ד:
נו ג מיי' פ"א מהלכות תרומות הלכה טו:
נז ד ה מיי' פ"ה מהל' תרומות הלכה טו:
נח ו מיי' פ"ג מהלכות שאר אבות הטומאות הלכה ז וע"ש:
נט ז מיי' פ"י מהלכות כלאים הלכה טו [ופ"א הל"ג טוש"ע י"ד סימן רצו סעיף יב וסי' רצז סעיף א]:
ס ח מיי' פ"ה מהלכות תרומות הלכה טו:
סא ט מיי' פ"ו מהל' בכורים הלכה ג טוש"ע יו"ד סימן שכד סעיף א:
סב י מיי' פ"ה הלכה טו [ופ"ו מהלכות מאכלות אסורות הלכה ב] טוש"ע או"ח סימן תנג סעיף ב:
סג כ מיי' פ"י מהל' מאכלות אסורות הלכה ב טוש"ע יו"ד סימן רצג סעיף א:
סד ל מיי' פ"ז מהל' תמידין ומוספין הלכה יג:
סה מ מיי' שם הלכה יד ופ"י מהלכות מ"א הלכה ד טוש"ע יו"ד סימן רצג סעיף ג:
[נ מיי' פ"ח מהל' בכורים הלכה ב טוש"ע יו"ד סימן שכד סעיף ב]:

שיטה מקובצת

א] דאמדינהו שאמדוהו להכי נקט דאמדינהו לפי שאי אפשר לעשר שיבולת אלא באומד: ב] עיקר מאי. וה"ה דמצי למבעי בעיא דלעיל דעומר את"ל לא אזלינן בתר עיקר ותוספת בעיא עומר אחר גוף העיקר [מאי] אלא משום דאי אמסיף דאם הגידולים אסורים גם העיקר אסור לפי שאין ידוע מהו העיקר אבל במעשר נהי דאיננו ניכר מצי לעשורי ממקום אחר: ג] עציץ שאינו נקוב מלא נקוב מהו הא לא נקוב ה"ג רש"י ומבעיא ליה לעשר מיניה וביה אם חזר ונקבו משום דמה שגדל קודם נקיבה לא מחייב במעשר אבל אחר נקיבה חייב ואי אזלינן בתר עיקר ועיקר לא בעי עישורי הוי ליה מן החיוב על הפטור או מן הפטור על החיוב דתוספת דאחר נקיבה בעי עישורי ותימה למ"ד יש ביה אין זה מן החיוב על הפטור כי אם מן החיוב על החיוב ומפטור על הפטור לכך נראה לפרש דלא מבעיא ליה אלא לעשר ממקום אחר אי בעי לעשורי כנגד כולו או כנגד הגידולין דאחר נקיבה ול"ג אנינו נקוב אלא כדכתוב בספר הרגה"ה עציץ שאינו נקוב מאי כו': ד] תיבות מהו אי לא נמחק: ה] כיון שמרחה איטבלה ליה נהי דאמרינן איטבלה לה מן המחובר הכא שכבר חלה עליו חובת תרומה בתלוש מהניא ביה קריאת שם שלה במחובר: ו] פקע ליה טיבלא מיניה. ולא להתירה באכילה שהרי גידולים טבל וכן לעיל פשיטא ליה דבעי עישורי לתוספת אלא כלומר פקע טיבלא מינה דהוה ליה כאילו לא טבלא בחלוש וקריא ביה ממנו ולא מן המחובר: ז] רב טובי בר: ח] מלפני העומר: ט] מלפני הפסח: י] עישרן באומד ושתלינהו: יא] אזלינן לקולא: יב] ויצא ירק ובא זרע אחר: יג] ואפשר לא מאי: יד] נקוב מלא נקוב מהו כלומר אם תרם מעציץ שאינו נקוב על עציץ נקוב מהו: טו] וביה אם: טז] עישורי אבל עיקר לא מחייב הלכך: יז] היא. כלומר הא נמי לא מבעי לך דלא דמיא לדרבא דהתם הכא עציץ משעת זריעה דמיא כחדא זריעה וחבורו הוא דמחבר שרשים בקרקע לאחר נקיבה הלכך הוא ועיקר כהדדי

מסורת הש"ס

א) נדרים נט., ב) ג"ש ס"ל כן א"ל היינו הך דרבא א"ל הכא וכו', ג) [לקולר דעתי לא יצעתי לציין מקומו במשנה או בברייתא שיהא מפורש דבר זה] [עי' תוס' הג' מלפס איתן], ד) [כתובות לא.], ה) [דמאי פ"ה מ"י יבמות פט. קדושין מו:], ו) חלה פ"א מ"א, ז) רש"י גרס העומר, ח) רש"ק גרס הפסח, ט) [ע"מ נו:], י) פסחים לה., כ) מזרע. ל"ק, ל) [לעיל סט:], מ) ג"ל למעשר הס"ד ואח"כ ד"ה וקרא כו'. ל"ק, נ) [עי' היטב פירש"י בפסחים לה. ד"ה מין חיטין], ס) ליטרא מעשר שבל שזרעה כו'. ל"ק, ע) ענפים, פ) פי' זוזי. ל"ק,

גליון הש"ס

גמ' ואי גחין ואכיל. עיין תבואת שור בחידושיו שבת דף עג ע"ב ד"ה לא"ל: תוס' ד"ה ליטרא וכו' צריך לייש. עיין תשובת חות יאיר סימן רכ"ד:

מוסף רש"י

ליטרא בצל שתיקנו. שעישרה כשלתשה חועבת, וגדלה מתעשר לפי כולו. אע"פ שכבר עישר מן העיקר והעיקר קיים ואינו כלה, צריך להפריש מן הגידולים ומן העיקר, לפי שבטלו גידולים את העיקר (נדרים נז: ברש"י). תרומה. היא שאין הכהן חייב להחזירה ויחזור ויתרום. מן הנקוב, שלא נפטר בהלשונה (קדושין מו:). כוסמין מין חיטים. לענין תרומה לאין תורמין ממין על שאינו מינו ותורמין חיטין על כוסמין (פסחים לה.).

רבינו גרשום

כגון דאמדינהו להני שיבולות עם שאר דגן בכרי וניגמרו למעשר ועשרינהו הכרי עם השבולות והדר שתלינהו להנך שבולות ואוסיפו להו: מאי בתר עיקר אזלינן וכבר איעשרו או דלמא בתר תוספת אזלינן ואכתי לא איעשר ותוספת בעיא עישורי לפי מידה דידע דהוסיפו: מאי. מי צריך לעשר נמי על העיקר הואיל ושתלן דאמרי ביטלן לגבי ארעא וצריך לעשר עליהן או דילמא הא עישר על העיקר ולא צריך אע"ג דשתלן: א"ל אביי ואמאי אין מעשר על העיקר מאי שנא מכל חיטי ושערי דעלמא. דכל חיטי ושערי דעלמא דאדם זורע מעושרין הן קודם שזורען וכשגדילין מתעשרין לפי כולן התוספות והעיקר: דבר שזרעו כלה. כגון חטין ושעורין שהחטין כשזורעין כלין בארץ והוו עשב וגדילין חטים אחרים מתעשרין לפי כולן: בצלים ושבולת ששתלן אין זרעו כלה אלא מיתוסף וגדל: ליטרא בצלים שתקנו. משום הכי קאמר ליטרא דידע כמה הוי העיקר ואח"כ זרעו שנוטע ונימוספו: מתעשר לפי כולן. העיקר והתוספת. אף גבי שבולין ששתלן נמי: לא דמי דהתם גבי ליטרא בצל שזרעו נטיעתן היינו כזריעה דעלמא הלכך מתעשר לפי כולו. הכא בשבולין ששתלן לאו היינו זריעתן. ואכתי קא מבעיא לי: עציץ שאינו נקוב מלא נקוב. כלומר שאלו אם יכול לעשר מן שאינו (מינו) [נקוב] על מלא נקוב על שאינו נקוב מאי קא מבעיא לך פשיטא הא לא נקוב לא זה ולא זה: שמא חזר ונקבו לאחר כך קא מבעיא לך אם יכול להפריש ממה שגדל באותו צד שאינו נקוב תחתיו

עין משפט נר מצוה

סו א מיי' פ"ד מהל' טומאת אוכלין הלכה ג:
ב [מיי' פ"ה שם הלכה יב]:
סז ג מיי' שם הלכה ד:
סח ד מיי' פ"ז מהל' תמידין ומוספין הלכה יג:

תורה אור השלם

1. וְהָיָה בַּאֲכָלְכֶם מִלֶּחֶם הָאָרֶץ תָּרִימוּ תְרוּמָה לַיְיָ: במדבר טו יט
2. לֹא תֹאכַל עָלָיו חָמֵץ שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל עָלָיו מַצּוֹת לֶחֶם עֹנִי כִּי בְחִפָּזוֹן יָצָאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ: דברים טז ג
3. וְכִי יִפֹּל מִנִּבְלָתָם עַל כָּל זֶרַע זֵרוּעַ אֲשֶׁר יִזָּרֵעַ טָהוֹר הוּא: ויקרא יא לז

גולבא שיפון דישרא שיבולת שועל שבולי תעלא הני אין אורז ודוחן לא מנא הני מילי אמר ריש לקיש אתיא לחם לחם ממצה כתיב הכא [1]והיה באכלכם מלחם הארץ וכתיב התם [2]לחם עוני והתם גופה מנלן [א]אמר ריש לקיש וכן תנא דבי ר' ישמעאל וכן תנא דבי ר' אליעזר בן יעקב אמר קרא [2]לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עוני דברים הבאים לידי חימוץ אדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח יצאו אלו שאין באין לידי חימוץ אלא לידי סירחון: ומצטרפין זה עם זה: תנא התבואה והקמחים והבציקות מצטרפין זה עם זה למאי הלכתא אמר רב כהנא לענין חדש רב יוסף אמר לענין חמץ בפסח ר"פ אמר לענין מעשר שני דאי אכיל ליה חוץ לחומה לקי רבא אמר [א]לענין טומאת אוכלין והא קמ"ל דתבואה וקמחין דומיא דבצקות מה התם אוכלא בעיניה אף הכא נמי אוכלא בעיניה והתניא [ב]חטה בין קלופה בין שאינה קלופה מצטרפת שעורה קלופה מצטרפת שאינה קלופה אין מצטרפת איני [ג]והא תנא דבי רבי ישמעאל [3]על כל זרע זרוע אשר יזרע [ג]כדרך שבני אדם מוציאין לזריעה חטה בקליפתה ושעורה ועדשים בקליפתן לא קשיא הא בלחות הא ביבשות: ואסורין בחדש מלפני (א) א] הפסח: מנא הני מילי אמר ריש לקיש אתיא לחם לחם ממצה: ולקצור לפני (ב) ב] העומר: מנא הני מילי אמר רבי יוחנן [ג]אתיא ראשית ראשית מחלה מאי קודם לעומר ר' ג] יונה אמר קודם [ד]קצירת העומר רבי ד] יוסי בר זבדא אמר קודם הבאת העומר תנן אסורין בחדש לפני (ג) ה] פסח ולקצור לפני ו] העומר בשלמא למאן דאמר קודם הבאת העומר היינו דלא קא עריב להו ותני להו אלא למ"ד קודם קצירת העומר ליערבינהו וליתנינהו אסורין בחדש ולקצור לפני הפסח אלא אי איתמר אסיפא איתמר אם השרישו קודם לעומר העומר מתירן מאי קודם לעומר [ט] ז] רבי יונה אמר קודם [ז]הבאת העומר רבי ח] יוסי בר זבדא אומר קודם [ה]קצירת העומר אמר ליה [י]רבי אלעזר
לרבי

רש"י

גולבא. אשפיילט"א: דישרא. סיגל"א: שיבולי תעלא. אוויג"א: הני אין. הני חמשת מינין מצטרפין וחייבין (ד) בחלה: אורז ודוחן לא. יצא בהן ידי חובתו משום מצה: התבואה. חיטים ממש קודם טחינה ט]: לענין חמץ. מצטרפין לכזית דחיטין נמי מחמצין אם שראן במים: מה התם. בצק אוכלא בעיניה לאפוקי קליפת שעורים וסובין שבקמחין דלאו אוכלים ניהו ולא מצטרפי לכביצה: והתניא. (ה) בניחותא: קליפת חטים דקה ורכה היא וראויה לאכול לפיכך מצטרפת: שעורה שאינה קלופה אינה מצטרפת. עם שאר אוכלין לכביצה ואפי' אוכל שבתוכה משום דקליפה מפסקת ולא נוגעים אוכלין אהדדי להיות חיבור: והתנא דבי רבי ישמעאל אשר יזרע. משמע כדרך שבני אדם מוציאין לזריעה שאין מקפידין אם קליפתן סובבתן כך הם מצטרפין לטומאה דשומר האוכל מצטרף עמו ומהאי קרא נפקא לן בהעור והרוטב (חולין קיז:): לחות. מצטרפות דשומר הוא: יבישות. לא הוי שומר דמיפרכי ונפלי. י] ע"א לחות חזיא קליפתן לאכול דעדיין רכות הן וזה שמעתי וללשון ששמעתי קשיא לי הא דקיימא לן (שם.) שומרין מצטרפין לטומאת אוכלין: לחם לחם. לחם קלי וכרמל (ויקרא כג) מה מצה חמשת מינין ולא אורז ודוחן אף חדש נמי חמשת מינין ותו לא יא]: מאי קודם לעומר. דקתני מתניתין ואסורין בחדש לפני העומר: קודם קצירת העומר. אבל לאחר קצירת העומר שרי לאכול חדש בהאיר המזרח: קודם הבאת העומר. אסור לאכול חדש דעומר מתיר בזמן שהמקדש קיים ולא האיר המזרח: (ו) ולקצור לפני הפסח. אבל לאחר יום טוב ראשון שרי יב] דקצירת העומר במוצאי י"ט מתרת לקצור שאר קצירות: בשלמא למ"ד. יג] אסורה באכילה עד הבאה היינו דלא עריב אכילה וקצירה כי הדדי משום דקצירה שריא ממוצאי י"ט ואכילה לא שריא עד הקרבת העומר: אלא לר' יונה לערבינהו וליתנינהו. תרוייהו לפני הפסח דמשמע (ז) יד] לאחר הפסח שרי מיד דקצירת העומר שריא [ז]לאכילה והמתנה טו] מקצירה ועד האיר המזרח לא חשיב משום דזימנין דנקצר סמוך לעלות השחר. ולי נראה דה"ג ליערבינהו וליתנייהו אסור בחדש ולקצור לפני העומר הואיל ותרווייהו אקודם קצירה קיימי. וללשון שבספרים קשיא לי דלאי הוי תני לפני הפסח הוה משמע דביום הפסח שרי ואף על גב דקודם קצירת העומר הוא דבשלמא כי תני לה גבי קצירה ניחא דביום הפסח יום טוב הוא ופשיטא דאסור לקצור אבל גבי אכילה לא מתני ליה:
לרבי

תוספות

טז] אלא לענין חלה מיתניא ולהכי מייתי לה אמתניתין דמיתניא לגבי חלה דתנן החיטין והשעורין והכוסמין ושיבולת שועל ושיפון הרי אלו חייבין בחלה ומצטרפין זה עם זה והך ברייתא לא פליגא אמתניתין דמצטרפין דמתניתין לאו אכולהו קאמר שיצטרפו זה עם זה אלא כדמפרשא ברייתא וכן פי' בקונטרס ומיהו על חנם דחק דמתני' היא כמו כן יז] ח) משני בריש חלה ופריך בגמרא בירושלמי תמן תנינן איזהו מין במינו החיטין אין מצטרפים עם הכל אלא עם הכוסמין השעורין מצטרפות עם הכל חוץ מן החיטין יח] רבי יוסי אומר לה סתם ר' יונה בשם רבי יוחנן תמן בנשוך וכאן בבלול פירוש כשהמינין בלולין יט] יפה ועושין מהן עיסה אחת כולן מצטרפין וכשעושה עיסה מכל מין בפני עצמו כ] ט) אחרי כן נושכין זה בזה מצטרפין בכי האי גונא דקתני והיא דמייתי בירושלמי היא משנה בפ' בתרא דחלה והא דקתני התם השעורים מצטרפין עם הכל כא] משמע דמצטרפין עם הכוסמין והכא קתני כוסמין מין חיטין משמע אבל מין שעורין לא לא קשיא מידי דהכי קאמר כוסמין אף מין חיטין כב] שיבולת שועל ושיפון מין שעורין דוקא וא"ת והנך מינין שהן כלאים זה בזה כדתנן בריש כלאים היאך הן מצטרפין הא תנן בפ' שני דתרומות כל שהוא כלאים בחבירו לא יתרום מזה על זה וי"ל דגבי חלה תלוי הטעם בעיסה לפי שעיסותיהן דומות זו לזו כדאיתא בירושלמי בפ' בתרא דחלה ועוד יש לפרש דכשיש בכל אחד בפני עצמו כדי חיוב חלה אין תורמין מזה על זה ממין על שאינו מינו והכי מוכח בתוספתא דחלה דקתני קב חיטין וקב שעורין וקב כוסמין הרי אלו כג] אין מצטרפין כשהוא תורם י) מכל אחד ואחד שאין תורמין ממין על שאינו מינו חצי קב חיטין חצי קב שעורין וחצי קב כד] כוסמין נוטל מן הכוסמין ונראה שזהו הטעם דחמשת רבעים קמח ועוד חייבין בחלה ומיירי כגון שהשלש מינין נושכין כולן זה בזה שכל אחד נושך בשני המינים ומשום הכי ברישא תורם מכל מין ומין כיון שהשנים אחרים מחויבין בלא השלישי אבל כה] לצרף נוטל מן הכוסמין שעיסתו דומה לשניהם: **כדרך** שבני אדם מוציאים לזריעה חיטה בקליפה'. והא דאמר בסוף כתובות (דף קיא:) ומה חטה שנקברת ערומה מוציאה כמה לבושין אומר ר"ת דהכי קאמר אפי' היתה נקברת ערומה יוצאה בכמה לבושים: **אתיא** לחם לחם ממצה. פי' בקונטרס מה מצה חמשת מינין ולא אורז ודוחן וקשה דהוה ליה למידק כדדייק לעיל הני אין אורז ודוחן לא אלא נראה דאיצטריך לרבות חמשת מינין דלא תימא דוקא שעורין דמייתי עומר מיניה: **מאי** קודם לעומר. דקתני מתניתין אסורין בחדש כו] קודם קצירת העומר אבל לאחר קצירה שרי לאכול חדש בהאיר מזרח כך פי' בקונטרס וזהו דוחק דכיון דבהאיר המזרח תליא מילתא למה לי למינקט קודם קצירה ועוד בתר הכי דקאמר בשלמא למ"ד קודם הבאת עומר היינו דלא עריב ותני להו דלא עריב אכילה וקצירה בהדדי משום דקצירה שריא ממוצאי יו"ט ואכילה לא מישתריא עד הקרבת העומר אלא למאן דאמר קודם קצירת עומר ליערבינהו וליתנינהו אסורים בחדש ולקצור לפני העומר והשתא לדידיה נמי אין זמנם שוה דלאחר קצירת העומר שריא קצירה לאלתר ואכילה מיתסרא עד האיר המזרח ודחק בקונטרס לפרש דמקצירה עד האיר המזרח לא חשיב דזימנין דנקצר סמוך לעלות השחר ועוד קשה אי הוה תני אסור בחדש ולקצור לפני הפסח הוה משמע דביום פסח שרי דבשלמא כי תני לה גבי קצירה ניחא דביום הפסח יו"ט הוא ופשיטא דאסור לקצור אבל גבי אכילה לא מיתני ליה כז] ונראה דגרס מאי קודם לפסח וקאי אהא דתנן ואסור לקצור קודם לפסח ר' יונה אמר קודם קצירת העומר והא דקתני קודם לפסח משום דבי"ט ליכא קצירה ומיד בליל ט"ז קוצרין העומר להכי קתני קודם לפסח רבי יוסי בר זבדא אומר קודם הבאת העומר ופריך תנן י) [אסורים בחדש מלפני העומר כו' בשלמא למ"ד קודם קצירת העומר היינו דלא קא עריב ותני להו אלא למ"ד קודם הבאת העומר לערבינהו ולתנינהו] אסור בחדש ולקצור לפני העומר:
קוצרין

מסורת הש"ס

א) [פסחים לה.], ב) חולין קיז: קיט., ג) [לקמן עא.], ד) גי' רש"ק קצירת, ה) גי' רש"ק הבאת, ו) [קדושין לו: וש"נ], ז) נ"א הקצירה והאכילה, ח) צ"ל שנויה. צ"ק, ט) צ"ל ואחרי כן נושכין זה בזה אין מצטרפין אלא בכה"ג כו'. צ"ק, י) [נדצ"ל תורם], כ) תוי"ט פ"א דחלה מ"א רש"ק וגי' צ"ק,

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואסורין בחדש מלפני עומר מנא הני מילי: (ב) שם ולקצור לפני הפסח מנא הני מילי אמר ר' יונתן אתיא ראשית: (ג) שם תנן אסורין בחדש לפני עומר ולקצור לפני הפסח בשלמא: (ד) רש"י ד"ה הני אין וכו' בחלה הס"ד ואח"כ מ"ה לחם לחם ממצה ואורז ודוחן: (ה) ד"ה והתניא בניחותא הס"ד ואח"כ מ"ה חטה קליפת: (ו) ד"ה ולקצור לפני צ"ל קודם ד"ה קודם הבאת: (ז) ד"ה אלא וכו' דמשמע דאחר הפסח שרי מיד דאחר קצירת:

גליון הש"ס

גמ' רבי יונה אמר קודם הבאת עומר. עי' טורי אבן ר"ה דף י ע"ב ד"ה כל הרכבה:

לעזי רש"י

אשפיילט"א [אישפילט"א]. כוסמת.
סיגל"א [שייגל"א]. שיפון.
אווינ"א [אביינ"א]. שיבולת-שועל.

מוסף רש"י

שבולי תעלא. תעלא תרגום של שועל (פסחים לה.). דברים הבאים לידי חימוץ אדם יוצא בהן. משום מצה אם עשאן מצה אורז ודוחן. אין עושין חמץ ואם מחמילין אותן מסריחין (שם). על כל זרע זרוע. לגבי טומאת אוכלין כתיב ואע"ג דבההוא קרא טהור כתיב ביה, טעמא משום דלא הוכשר דסמיך ליה וכי יותן מים על זרע דהוכשר טמא הוא חטה בקליפתה. קליפה הוא שומר לאוכל והיא קליפה החיצונה החופה אותה בעודה שבולת, אבל הנושרת כשכותשין אותה במכתשת אוכל גמור הוא מדתנן לקמן (דף קיט:) המלאי שבשבלין לא הוו שומר מכלל דקליפה החיצונה הויא שומר, וכן עדשים אותה קליפה שהעדשה חבויה לתוכה שאין מקפידין עליה בשעת זריעה אלא בשעת אכילה ומשום הכי נקט אשר יזרע (חולין קיז:).

רבינו גרשום

דשרא. שִׂיגְלָא בלשונם: שבולי תעלא. אֲבִינָא: אלא לידי סירחון. שמתגדלין אבל אין מחמיצין. מצטרפין זה עם זה. מכולן לכזית: לענין חדש. שאם אכל כזית מכולן קודם הקרבת העומר לוקה: מה התם בבציקות אוכלא בעיניה. דאין בה פסולת: אף הכא נמי. בתבואה דאם היו שעורין בעינן שיהו קלופין שלא יהא בהן פסולת: (והא תניא). הא בלחות. בשעורים לחות מצטרף אפי' בקליפה דנאכלין עם הקליפה: מנא הני מילי. דכולהו חמשת המינים אסור לפני העומר: אתיא לחם לחם ממצה. כתיב הכא ולחם וקלי וכרמל. וכתיב לחם במצה לחם עוני. ומצה אינה כשירה אלא מחמשת המינין: ראשית ראשית מחלה. כתיב הכא ראשית קצירכם וכתיב בחלה ראשית עריסותיכם וחלה גמר ממצה: ולקצור לפני הפסח. היינו לפני קצירת העומר אלא כיון דפסח י"ט הוא ולא קצרי משום הכי אמר לפני הפסח. אלא מדלא ערבינהו ש"מ דלאכול אסורה עד הבאת העומר ולקצור קודם קצירת העומר: אלא אי אתמר דלא תקשי לחד מיניהו אסיפא איתמר:

שיטה מקובצת

א] העומר תיבת הפסח נמחק: ב] לפני הפסח תיבת העומר נמחק מנא הני מילי אמר ר' יונתן פרש"י דהני אין אורז ודוחן לא ולא נהירא דא"כ הו"ל לתלמודא לפרושי הני אין אורז ודוחן לא כדמפרש לעיל לכך נראה לפרש מנא הני מילי דכל הני מינים אסורים מלפני העומר אימא דאינו אסור אלא מאותו מין שמביא ממנו את העומר דהיינו שעורין אבל שאר מינים לא כדפריך לקמן אימא ממין שאתה מביא אי אתה קוצר כו': ג] לעומר רבי יוסי בר זבדא ותיבת יונה נמחק: ד] יונה ותיבות יוסי בר זבדא נמחק: ה] לפני העומר: ו] לפני הפסח: ז] לעומר ר' יוסי בר זבדא: ח] ר' יונה ותיבות יוסי בר זבדא נמחק: ט] טחינה הס"ד ומה"ד לענין חדש מצטרפין לכזית שאם צירף בין כולם כזית ואכלו לפני העומר לוקה משום לחם וקלי וכרמל לא תאכלו: י] ונפלי. ואני שמעתי לחות חזיין קליפתן לאכילה דעדיין רכות הם אבל יבשות לא חזיין קליפתן לאכילה לפיכך אין מצטרפין קשיא ומתיבות ע"א עד קשיא נמחק: יא] ותו לא הס"ד ומה"ד ראשית ראשית בקצירה כתיב ראשית קצירכם שלא יקצור קודם העומר: יב] שרי לקצור. יג] למ"ד באכילה אסורה: יד] דמשמע הא: טו] והמתנה דמקצירה: טו] [ולא לענין תרומה] מתניא דתנן אין תורמין ממין על שאינו מינו ואשמועי' דכוסמין מין חטים לתרום (מנה) [ממנה] דהא תנן [בסוף הפרק] זה הכלל כל שהוא כלאים כו' ותנן החטים והזונין כו' וזוזי זוזי קתני משמע חטים וכוסמין הוי כלאים זה בזה [אלא לענין חלה] כו' וא"ת והא תנן דכולן מצטרפין זה בזה לענין חלה ורש"י פי' הא דמצטרפין היינו כסדר השנויין בגמרא ובירושלמי פריך כו' פי' כשנושכין זה בזה אין מצטרפין לענין חלה אלא כסדר דקא חשיב להו הכא אבל בללן בעודן קמח וגובלן ביחד כולן מצטרפין זה עם זה והא דקתני כו' אף כו' ור"י אומר שהדבר תלוי בעיסה הדומות זו לזו ולפי מה שאמרנו שהכוסמין מצטרפים עם החטים ושעורים וחטים ושעורים אינם מצטרפין אם גיבל ג' עיסות חטים כוסמין שעורים הכוסמין מצטרף לכאן ולכאן ואם אין בשלשתן כי אם שיעור חלה מצטרף אם הכוסמין באמצע מיהו צריך להפריש (בשלשתם) [בשל כוסמין]: יז] כמו כן היא שנויה בריש חלה עיין בהר"ש בריש כלאים ובפ' כל שעה (דף ל"ה) בתוס': יח] החטין ומשני: יט] בלולין זה בזה: כ] ואחרי כן העיסות נושכות: כא] הכל חוץ מן החטין: כב] חטין וה"ה שעורין: כג] תיבת אין נמחק: כד] כוסמין ומיירי שהכוסמין באמצע ונושכין עם החטין והשעורים הלכך כל שלשתן חייבין בחלה דכוסמין מצטרפין עם שניהם לחייבן ותורם מכל אחד ואחד דחטין וכוסמין מצטרפין בלא השעורים וכן הכוסמין ושעורים בלא חטים ואין תורמין ממין על שאינו מינו ואע"פ שאין חייבין החטין אלא ע"י צירוף הכוסמין וכן נמי השעורים והי' ראוי לתרום מן הכוסמין על שניהם מ"מ כיון שיש שיעור בחטים וכוסמין בלא שעורים נמשכין הכוסמין אצל החטים ונעשו לגבי שעורים כאילו אינן מינן וכן נמי כיון שיש בכוסמין ושעורים שיעור בלא חטין אין תורמין מן הכוסמין על החטין אבל בסיפא דאין מכל אחד אלא חצי קב ליכא שיעורא עד שיצטרפו שלשתן ונמצא כוסמין ששניהן מצטרפין עמו חייבין (ואינן) [ואינך] פטורים דאינן מצטרפין זה עם זה עכ"ל בפי' המשנה דריש כלאים א) ונראה שהוא לשון הרא"ש ז"ל: כה] אבל בסיפא דבעי כולהו לצרף: כו] בחדש מלפני העומר קודם: כז] ונראה דגרסי' מאי קודם לפסח דקאמר במתניתין אסורים לקצור ר' יונה אומר קודם קצירת העומר ר' יוסי אומר קודם הבאת העומר דאפי' קצירה אסורה קודם [הבאת] העומר. ושמא טעמו משום דכתיב וקצרתם והבאתם קצירה תליא בהבאה. תנן אסור בחדש כו' בשלמא למ"ד קודם קצירה היינו דלא עריב ותני להו דחד תלוי בקצירה וחד תלוי בהבאה אלא למ"ד אף קצירה תלוי בהבאה ליערבינהו אסורין בחדש ולקצור לפני הפסח דהא לפני הפסח קרי לפני הבאת העומר. תו"ח:

א) נראה דצ"ל ע"כ מצאתי ונראה שהוא מלשון הר"ש ז"ל בפי' המשנה דריש כלאים.

לרבי יאשיה דדריה לא תיתב [א]אכרעיך עד דמפרשת ליה להא [א] מתני' מנין לעומר שמתיר בהשרשה מנלן דכתיב [1]אביב לאו מכלל דאיכא דלאו אביב (א) דלאו אביב ולעולם דעייל שליש אלא אמר שמואל [2]מהחל חרמש לאו מכלל דאיכא דלאו בר חרמש (ב) דלאו בר חרמש ולעולם שחת אמר רבי יצחק קמה לאו מכלל דלאו בר קמה (ג) דלאו בר קמה ולעולם אגם אלא אמר רבא [3]אשר תזרע משעת זריעה אמר ליה רב פפא לרבא אי הכי אע"ג דלא השריש נמי אמר ליה [ב]סודני בשדה כתיב: **מתני'** [ב] [ג]קוצרין בית השלחין שבעמקים אבל לא גודשין [ד]אנשי יריחו קוצרין ברצון חכמים וגודשין שלא ברצון חכמים ולא מיחו בידם [ה]קוצר [ב]לשחת [ג] מאכיל לבהמה א"ר יהודה [ג]אימתי בזמן [ד] שמתחיל עד שלא הביא שליש ר"ש אומר [ה] יקצור ויאכיל אף [ו] משהביא שליש [ד]וקוצרין מפני נטיעות [ז] מפני בית האבל מפני ביטול בית המדרש (ד) [ה]לא [ח] יעשה אותן כריכות אבל מניחין צבתים [ו]מצות העומר לבא מן הקמה לא מצא יביא מן העמרים [ז]מצותו לבא מן הלח לא מצא יביא [ט] יבש [ח]מצותו לקצור בלילה [י] [ט]נקצר ביום כשר [י]ודוחה את השבת: **גמ'** תניא ר' בנימין אומר כתוב אחד אומר [4]וקצרתם את קצירה והבאתם את עומר וכתיב ראשית קצירכם אל הכהן הא כיצד ממקום שאתה מביא אי אתה קוצר ממקום שאי אתה מביא אתה קוצר אימא ממין שאתה מביא אי אתה קוצר ממין שאי אתה מביא אתה קוצר ההוא לא מצית [ל]אמרת מדרבי [יא] יוחנן: אנשי יריחו קוצרין ברצון חכמים וגודשין שלא ברצון חכמים [וכו']: [יב] מאן שמעת ליה דאמר מיחו ולא מיחו רבי יהודה וסבר ר' יהודה קצירה דאנשי יריחו ברצון חכמים הואי והא תניא [מ]ששה דברים עשו אנשי יריחו שלשה ברצון חכמים ושלשה שלא ברצון חכמים ואלו שברצון חכמים [יג] מרכיבין דקלים כל היום וכורכין את שמע וקוצרין לפני העומר ברצון חכמים ואלו שלא ברצון חכמים גודשין לפני העומר ומתירין גמזיות של הקדש של חרוב ושל שקמה ופורצין פרצות בגנותיהן ובפרדסותיהן להאכיל נשר לעניים בשני בצורת בשבתות ובימים טובים דברי ר"מ אמר לו רבי יהודה אם ברצון חכמים [יד] הן עושין יהו כל אדם עושין כן אלא אלו ואלו [טו] שלא ברצון חכמים ועל שלשה מיחו בידם ועל שלשה לא מיחו בידם ואלו שלא מיחו בידם מרכיבין דקלים כל היום וכורכין את שמע וקוצרין וגודשין לפני העומר ואלו שמיחו בידם מתירין

לרבי יאשיה דדריה. שהיה בדורו ובן גילו לאפוקי רבי יאשיה הגדול שהיה תנא: **שמתיר בהשרשה.** שאם השריש קודם לעומר עומר מתיר ואע"ג דלא גדל כלום: **מנלן.** בתמיה: **דכתיב אביב.** קלוי באש (ויקרא ב). מדקאמר מן האביב הבא העומר: **מכלל דאיכא דלאו אביב.** וקשרי ליה עומר דהא לא ממעטיה קרא אלא מהבאת העומר לחודיה: וקפריך **דלמא דלאו אביב.** שרי ולעולם שהביא שליש אבל תבואה שלא הביאה שליש לא שרי לה עומר. (ה) אביב מבושל כל צרכו: **מכלל דאיכא דלאו בר חרמש.** והיינו שלא הביא שליש דאי הביא שליש בר חרמש הוא ושרי ליה עומר דהא לא מעטיה אלא (ו) מחרמש [ח)טז]: וקפריך **דלמא דלאו בר חרמש.** שרי ולעולם דהוא כבר שחת וראוי למאכל בהמה אבל השרשה לא שרי: **קמה.** מהחל חרמש בקמה: **מכלל דאיכא דלאו** [יז] **קמה.** שאין לו קמה והיינו השרשה: **אגם.** שגדלה מעט לכוף ראשו בלא העיקר כמו (ישעיה נח) הלכוף כאגמון ראשו: **אשר תזרע.** [יח] וחג הקציר ביכורי מעשיך אשר תזרע (שמות כג) משעת זריעה שרי ובשתי הלחם כתיב [יט] ואזריעה דעומר קאי דשתי הלחם לא שרו למקדש אלא תבואה דשרי עומר להדיוט שרו שתי הלחם למקדש: **סודני.** תלמידי חכמים על שם סוד ה' ליראיו (תהלים כה). ל"א רב פפא רמי שכרא הוה כדאמרינן בפסחים (דף קיג.) [כ] אי לאו דרמאי שכרא לא איעתרי וסודני מיקרי כדאמרי' התם תמרי באוכלוזך[ט] אבי סודנא רהוט ואמאי קרו ליה סודנא סוד נאה שמעשרת וגמילות חסדים: **בשדה כתיב.** עד שיהא נקלט ונשרש בשדה: **מתני' קוצרין בית השלחין שבעמקים.** מפני שמפסידים מהר ועוד דרעות הן ואין (ז) איסור [כא] בקצירה: **מותר לקצור שחת.** קודם לעומר להאכיל לבהמתו: **אימתי בזמן שהתחיל.** לקוצרה לצורך בהמה עד שלא הביאה שליש קוצר אף (ח) משהביאה שליש: **אף יקצור.** יתחיל לקצור ויאכיל לבהמתו משהביאה שליש [כב]: **קוצרין מפני הנטיעות.** שלא יפסדו לפי שאותה תבואה אינה ראויה לעומר כדאמרינן פ' כל הקרבנות (לקמן פה.) אין מביאין לא מבית השלחין ולא משדה האילן ואמרינן בשמעתין ממקום שאי אתה מביא אתה קוצר. ל"א מפני הנטיעות משום כלאים ולהכי נקט נטיעות משום אורחא דמילתא פעמים שאדם זורע תבואה ואין שם נטיעות ואחר זמן עולות שם נטיעות מאליהן וצריך לקצור את הזרעים משום כלאים: **ומפני בית האבל.** שאין להם מקום פנוי לישב ברחבה לברך ברכת רחבה כדאמר בפ"ק דכתובות (דף ח:) אחינו המיוגעים וכו': **ומפני בית המדרש.** שאין מקום לישב לתלמידים דהכי קציר מאוה ניניהו: **כריכות.** אלומים[י] קשורים: **צבתים.** בלא קישור שקורין ייביל"ש: **מן הקמה.** שתהא קצירה לשמה כדכתיב (דברים טז) מהחל חרמש בקמה: **לא מצא.** שכבר נקצר הכל: **מן הלח.** דכתיב כרמל (ויקרא ב) רך ומל [סו:]: **לקצור בלילה.** כדאמר בריש פירקין [סה.]: **גמ' וקצרתם את קצירה והבאתם את עומר (וגו').** דמשמע שיכול לקצור קודם הבאת העומר וכתיב ראשית קצירכם דמשמע שתהא ראשית לכל הקצירות: [כ]**ממקום שאתה.** יכול להביא [כג] עומר: **אי אתה קוצר.** קודם לעומר: **ואימא ממין** [כד] **שאי [אתה מביא] אתה קוצר.** חטין וכוסמין ושבולת שועל ושיפון שמותר לקצור קודם לעומר שהרי אין העומר בא מהם: **מדרבי יוחנן.** דאמר לעיל [ע:] אתיא ראשית ראשית מחלה: **מאן שמעת ליה דנקט לישנא דמיחו ולא מיחו.** כדקתני במתניתין ולא מיחו בידם חכמים: **רבי יהודה היא.** כדמפרש לקמן: **מרכיבין דקלים כל היום.** של ארבעה עשר בניסן דסברי לאו מלאכה חשובה היא: **וכורכין את שמע.** מפרש בפסחים במקום שנהגו [נו.] שהיו אומרים שמע ישראל ולא היו מפסיקין ליתן ריוח בין תיבה לתיבה: **לפני העומר כו'.** ואע"ג דאמר רבי מאיר לעיל (דף סז:) מוצאין שוקי ירושלים מלאין קמח וקלי שלא ברצון חכמים דגזר דלמא אתי למיכל מיניה התם הוא דעסיק ביה טובא בקצירה וטחינה וקלי והרקדה ועוד שלא במקום פסידא הוה אבל אנשי יריחו דפסידא איכא וקצירה לחודה שרינן להו מודה רבי מאיר דברצון חכמים הוא תדע מדלא שרי גדישה:

קוצרין בית השלחין. פירשתי לעיל [ל]: **מרכיבין** דקלים כל היום. בפרק מקום שנהגו (פסחים דף נו.) מפרש דמנחי כופרא דיכרא בגו נקובתא ותימה דהתם לעיל (דף נג.) אמרינן גבי רבי אילעי קץ כפנייתא בשביעית דניסחני קץ ופירש בקונטרס שם דקלים זכרים שאין נושאין פירות לכך נראה איפכא דניסחני הם הנקבות אבל הזכרים עושים פירות ובערוך פי' בערך ניסחן [מ] דניסחני הם התמרים קטנים שבקטנותן הם מתוקין וכשגדילין נעשין מרים כעין שקדים מרים דסוף פ"ק דחולין (דף כה:) ולכך מותר לקוצצן פן יופסדו ומרכיבין דקלים פי' בערוך שהם דקלים נקבות שמתאוים לזכר ומשיר פירותיו עד שמביאין זכר וכורכין בו ומשתמרין פירותיו ושמא דוקא דקלים דנוחים ליאבד יותר דאמר במדרש מה תמר זו יש לה תאוה אף ישראל יש להם תאוה לעשות רצון אביהם שבשמים ואמר בדקל יריחו מעשה באחד שראה [נ] דקל אחד אמר להם לדקלים שביריחו מתאוה והביא ייחור מדקל אחד מיריחו והרכיב בו וטען פירות כבתחילה: **וכורכין** את שמע. בפרק מקום שנהגו (פסחים נו.) מפרש היכי עבדי [ס] אמר רב יהודה [כה] אמר שמואל ולא היו מפסיקים ונראה לפרש דלא היו מפסיקין בין ישראל לשם שלא יהא נראה כאומר לישראל שישמע את השם ופשטיה דקרא היינו שמע ישראל כי ה' אלהינו ה' אחד ובירושלמי אמרינן שלא היו מפסיקין [כו] בין תיבה לתיבה ויש מי שאומר שלא היו מפסיקין בין אחד לברוך:[כז] **וקוצרין** לפני העומר. יש ספרים שכתוב בהן בדברי רבי מאיר קוצרין [ע] וגודשין וכן בתוספתא ובשלא ברצון חכמים תנתא [פ] ונותנין

עין משפט נר מצוה

סט א מיי' פ"ז מהל' תמידין ומוספין הלכה יג:
ע ב ג ד מיי' שם הלכה טו:
עא ה מיי' שם הלכה טז:
עב ו מיי' שם הלכה ח:
עג ז מיי' שם הלכה ט:
עד ח מיי' שם הלכה ו:
עה ט מיי' שם הלכה ז:
עו י מיי' שם הלכה ו:

מסורת הש"ס

א) [עמ"ש תוס' נזיר כד: ד"ה א"ש], ב) [ברכות מד: נדה יב:], ג) [לעיל סח.] פסחים יא., ד) פסחים נו., ה) שם כג., ו) [לעיל ע:], ז) פסחים נו. [תוספתא שם פ"ג הט"ו], ח) נ"ל מהבהמה. נ"ק, ט) [בחלוץ יעב"ץ], י) [עי' תוס' לקמן עב. ד"ה כריכות], כ) ממקום שאי אתה יכול להביא עומר אתה קוצר וכו'. נ"ק, ל) [דף סח.], מ) [נ"ל נסחן], נ) דקל אחד מתאוה כו' ואמר להם לדיקלים שביריחו והביאו פי' לדיקלים קוצצי דקלים שביריחו. נ"ק, ס) אמר רב יהודה אומרים שמע ישראל כו' ולא היו כו' שלא יהא נראה כאומר לשם שישמע את ישראל ופשטיה כו' וכן הוא בפסחים דף נו ועיין בתוס' ד"ה לא. נ"ק, ע) ובתוספתא שלפנינו בפסחי' ל"ג וגודשין בדברי ר"מ כלל. רש"ק, פ) בס"א: תנו,

תורה אור השלם

1. וְאִם תַּקְרִיב מִנְחַת בִּכּוּרִים לַייָ אָבִיב קָלוּי בָּאֵשׁ גֶּרֶשׂ כַּרְמֶל תַּקְרִיב אֵת מִנְחַת בִּכּוּרֶיךָ: ויקרא ב יד
2. שִׁבְעָה שָׁבֻעֹת תִּסְפָּר לָךְ מֵהָחֵל חֶרְמֵשׁ בַּקָּמָה תָּחֵל לִסְפֹּר שִׁבְעָה שָׁבֻעוֹת: דברים טז ט
3. וְחַג הַקָּצִיר בִּכּוּרֵי מַעֲשֶׂיךָ אֲשֶׁר תִּזְרַע בַּשָּׂדֶה וְחַג הָאָסִף בְּצֵאת הַשָּׁנָה בְּאָסְפְּךָ אֶת מַעֲשֶׂיךָ מִן הַשָּׂדֶה: שמות כג טז
4. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תָבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם וּקְצַרְתֶּם אֶת קְצִירָהּ וַהֲבֵאתֶם אֶת עֹמֶר רֵאשִׁית קְצִירְכֶם אֶל הַכֹּהֵן: ויקרא כג י

הגהות הב"ח

(א) גמ' מכלל דאיכא דלאו אביב ודילמא דלאו: (ב) שם דאיכא דלאו בר חרמש ודלמא דלאו: (ג) שם מכלל דלאו בר קמה ודילמא דלאו: (ד) שם במשנה ולא יעשה: (ה) רש"י ד"ה וקפריך דלמא וכו' דאביב היינו מבושל כל צרכו: (ו) ד"ה מכלל דאיכא דלאו בר חרמש וכו' אלא מעומר הס"ד: (ז) ד"ה קוצרין וכו' ואין בהם איסור: (ח) ד"ה אימתי וכו' שליש קוצר אף אח"כ הס"ד ואח"כ מ"ה אף משהביאה שליש אף יתחיל לקצור כצ"ל ותיבת יקצור נמחק:

לעזי רש"י

ייביל"ש [יביילי"ש]. אלומות (לא קשורות), עמירים.

מוסף רש"י

לגבי יאשיה דדריה. אמורא הוא ובדורו של ר"א בן פדת, ועוד היה ר' יאשיה שהיה תנא בר פלוגתא דר' יונתן בכוליה גמרא, והיינו דקאמר לר' יאשיה דדריה, דלא תימא לר' יאשיה הזקן, דלאו אורח ארעא למימרא ליה הכי, שגדול וזקן ממנו היה (סוטה יט.) ויש להבין מכאן שעדיין בימי ר"א היה ר' יאשיה בר פלוגתיה דר' יונתן קיים, להכי איצטריך למיתנא לר' יאשיה דדריה, לאפוקי ר' יאשיה קשישא (קדושין לו:). **סודני.** בעל שכר תמרים, ור' פפא מוכר שכר היה כדאמר באיזהו נשך (דף סה.) טרשא דרב פפא שכראי לא פסיד, ואמר רב פפא אי לאו דרמאי שכרא לא איעתרי (פסחים קיג.) והוא נקרא סודני כדאמרינן תמרי בחלוזך לבי סודנא רהוט (ברכות מד: ובעי"ז נדה יב:). **קוצרין בית השלחין.** כדרך חול קודם לעומר ושל בית העמקים. תבואה הגדילה בין העמקים וטעמא מפרש התם כתוב אחד אומר וקצרתם את קצירה והבאתם אלמא מותר לקצור קודם לעומר, וכתוב אחד אומר עומר ראשית קצירכם דמשמע שהוא קודם לכל קציר, הא כיצד ממקום שאתה מביא עומר אי אתה קוצר קודם לו וממקום שאי אתה מביא עומר אתה קוצר, ותנן בפרק כל הקרבנות (מנחות פה.) אין מביאין סולת למנחה לא מבית הזבלין ולא מבית השלחין ולא מבית העמקים מפני שתבואה שלהן אינה מן המובחר (פסחים יא.). **דכיון דשדה** יבישה היא אי משהי לה אחר בשולה אזלה לאיבוד (לעיל סח.). **אנשי יריחו קוצרין ברצון חכמים.** כלומר לא הקפידו חכמים דאיסורא דאורייתא ליכא דמקום שאי אתה מביא הוא, ואיסורא דרבנן נמי ליתא דילמא אתי למיכל מיניה לא גזרו, דהא חדש מיבדל בדילי מיניה כולי שתא שאינו נוהג אותו כל השנה (פסחים נו.). **וגודשין שלא ברצון חכמים.** כיון דלאו פסידא הוא גזרו רבנן שימתינו משום שמתוך שהוא מתעסק בו אתי למיכל מיניה (שם). **קוצרין לשחת.** אע"ג דכתיב עומר ראשית קצירכם אל הכהן דמשמע דאסור לקצור לפני העומר, מותר לקצור לשחת כשהוא עשב דלאו קציר הוא ומאכיל לבהמה. אף חיטין גמורין על ידי קיטוף מכל מקום חדש מותר בהנאה (פסחים כג.). **ששה דברים עשו אנשי יריחו.** היו נוהגין ישראל הדרים ביריחו מרכיבין דקלים כל היום. של י"ד מתירין גמזיות. גידולין ענפים שגדלו בחרובין ושיקמין שהקדישו אבותיהן, הן היו מתירין ליהנות מן הגידולים דרך חרוב ושקמה לקוצצו לשבע שנים והן חוזרין וגדילין ומיתוספין, וקודם קציצתן קרי ליה בתולת שיקמה ומשנקצץ קרי ליה סדן שיקמה והקדישו מתחילה כשהן מקוצצין ויתוסף לאחר מיכן גמזיות (פסחים נה:). **ואוכלין מתחת הנשרין.** תחת הדקל המשיר פירותיו היו אוכלין מן הנושרות (שם נו.).

רבינו גרשום

דדריה. בן גילו מכלל דיש זקן ממנו: דכתיב אביב קלוי תקריב. לאו מכלל דאיכא דלאו אביב ואינו ראוי להקריב ומאי ניהו נשרש וקא שרי ליה עומר: דלאו בר חרמש הוא. היינו דנשרש: ולעולם שחת. דאינו ראוי לחרמש לאדם: דלאו קמה. והיינו נשרש: אגם. היינו לאחר שהשריש ונתגדל כמעט ירק כדי לכוף ראשו והיינו קודם דליהוי שחת: אלא אמר רבא מהכא חג הקציר בכורי מעשיך אשר תזרע משעת זריעה מתיר: סודני. ת"ח כלומר סוד ה' ליראיו: בשדה כתוב. מאחר שנאחז בשדה דהיינו השרשה: כתוב אחד או' וקצרתם את קצירה. דמשמע דמותר לקצור קודם העומר: וכתיב ראשית קצירכם. דמשמע דאסור לקצור קודם העומר: ממקום שאי אתה מביא. ומאי נינהו בית השלחין לפי שתבואתה יבשה ואנן בעינן כרמל: אתה קוצר. קודם לעומר: ההיא לא מצית אמרת מדר' יונתן. דאמר אתיא ראשית ראשית מחלה כי היכי דלענין חלה כולהו חמשת המינין חייבין הכא נמי כולהו אסורין לקצור: מרכיבין דקלין כל היום. של י"ד בניסן דאסור במלאכה דהא לא הויא מלאכה חשובה: וכורכין את שמע. דאמרי אשר אנכי מצוך היום על לבבך וסברי רבנן אפי' הכי מותר דלא משמע היום על לבבך ולא מחר: וקוצרין לפני העומר. דלא חיישינן דלמא אתי למיכל: גמזיות. גידולין הבאין לאחר מיכן כדאמרי' במסכת פסחים אבותינו לא הקדישו חרוב ושקמה אלא לצורך קורות: נשר. פירות הנושרים: ושלא ברצון חכמים. דחיישינן דלמא יתלשו מחובר:

שיטה מקובצת

א] להא מילתא: ב] קוצרין כו' ולא גזרינן דילמא אתי למיכל מינה משום פסידא דאזלי לאיבוד אם משהין אותה מלקצור והא קמן דאין גודשין דבהא ליכא פסידא לאשהויי ומשום הכי גזרינן דלמא אתי למיכל מיניה: ג] ומאכיל לבהמתו דוקא לבהמה אבל לא לאדם דקצירת שחת לאדם קצירה חשובה היא: ד] בזמן שהתחיל: ה] אומר אף יקצור: ו] משהביא שליש. ואף לאדם כדמוכח בגמרא: קוצרין מפני הנטיעות פ"ה שלא יופסדו לפי שאותה תבואה כו' [וקשה] דמדרבנן ליגזור דילמא אתי למיכל מיניה [וא"ל] דשרי משום פסידא [דנטיעות] ה"מ פסידא דגופיה אבל הכא משום פסידא דאילן מנלן דשרי ונראה דבגמרא מפרש טעמא משום קצירת מצוה. גליון. קשה דאין זו סברא להתיר לקצור מפני הפסד הנטיעות כי אם משום הפסד התבואה כמו בית השלחין ועוד דבגמרא משמע דקרי ליה קצירת מצוה. תוס' אחרות: ז] ומפני בית האבל ומפני בית המדרש: ח] יעשה אותן כריכות אלא מניחין: ט] יביא מן היבש: י] בלילה ואם נקצר: יא] מדרבי יונתן: יב] מאן שמעת ליה כו' מדקתני במתני' ולא מיחו מכלל דאיכא דמיחו ומאן שמעת ליה האי סברא דאיכא דמיחו ולא מיחו ר"י: יג] מרכיבין דקלים כו' ואע"ג דאמרינן במקום שנהגו דאסור לעשות מלאכה בי"ד: וקוצרין מלפני העומר. ול"ג וגודשין: וקוצרין לפני העומר פ"ה ואע"ג דאמר רבי מאיר וכו' מיהו קשה מדרבי יהודה דבסמוך קאמר אלו ואלו עושין שלא ברצון חכמים וגבי קמח וקלי קאמר רבי יהודה ברצון חכמים היו עושין ואע"ג דליכא פסידא והוי לן למיחש כגדישה וי"ל דמשום עיטורי שוקי ירושלים לצורך עולי רגלים הוי כפסידא דקצירה ובקצירה אמרינן לקמן סמי מכאן קצירה ור"מ לא חשיב לעיטור פסידא. תו"ח: יד] חכמים היו: טו] אלו ואלו עושין שלא: טז] מחרמש דעומר: יז] דלאו כדקמה: יח] תזרע בשדה: יט] אבל אזריעה דעומר קאי דהא שתי הלחם: כ] בפסחים אמר רב פפא: כא] איסור קצירה עליהם כדמפרש בגמרא טעמא הס"ד ומה"ד אבל לא גודשין דכמה דאפשר לשנויי משנינן: הס"ד ומה"ד אנשי יריחו בית השלחין הוו להו הס"ד ומה"ד קוצר לשחת מותר: כב] שליש דכל לשחת לאו קצירה כדמפרש בגמרא הס"ד: כג] להביא העומר: כד] שאי אתה מביא אתה קוצר כגון בית השלחים שבעמקים דאמרינן בפ' כל הקרבנות אין מביאין מבית השלחין ומבית העמקים דרעות הן כדתניא בגמרא במקום שנהגו אין מביאין בכורים מפירות שבעמקים דרעות הן וכ"ש דאין מנחות באות מהן: כה] יהודה אומרים שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד: כו] מפסיקין והיה להם ליתן ריוח בין שמע ישראל לה' אלהינו דהכי פשטיה דקרא שמע אתה (חבירו) שאתה ישראל ה' שהוא אלהינו בעולם הזה יהיה אחד בעולם הבא עוד י"מ שמע ישראל אבינו שבשמים כשם שבלבך אחד כך בלבנו אינו אלא אחד. תו"ח: כו] לברוך. וצריך להפסיק שפסוק ראשון הוא קבלת עול מלכות שמים והשני אינו אלא עול מצות. תו"ח: